

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/75890,Bohaterowie-przestworzy-Niepodleglej.html>

Fot. z zasobu IPN (kolekcja: Andrzej Kapłański)

ARTYKUŁ

Bohaterowie przestworzy Niepodległej

OKRES HISTORYCZNY

(1922-1939) II Rzeczpospolita

Autor: ŁUKASZ KASZA 09.11.2020

Franciszek Żwirko był wybitnym pilotem, zawodnikiem, instruktorem, świetnym wychowawcą i organizatorem młodzieży lotniczej. Stanisław Wigura – wyśmienity inżynier, konstruktor, pilot, nawigator i radiowiec. 11 września 1932 roku obaj zginęli w katastrofie lotniczej.

Katastrofa miała miejsce w okolicach Cierlicka Górnego niedaleko Cieszyna. Kilkanaście dni wcześniej Żwirko i Wigura odnieśli zwycięstwo w Międzynarodowych Zawodach Samolotów Turystycznych Challenge 1932 w Berlinie. Lecieli do Pragi na zlot lotniczy samolotem typu RWD-6.

Franciszek Żwirko w 1917 r. wstąpił do tworzącego się korpusu polskiego gen. Józefa Dowbor-Muśnickiego w Rosji. Gdy korpus został zdemobilizowany, wstąpił do „białej armii” gen. Antona Denikina, w jej szeregach walczył z bolszewikami w rosyjskiej wojnie domowej.

Porucznik pilot Franciszek Żwirko

Franciszek Żwirko urodził się 16 września 1895 r. w Święcianach na Litwie. Szkołę średnią ukończył w Wilnie. W czasie I wojny światowej został powołany do armii rosyjskiej; był absolwentem szkoły oficerskiej w Irkucku. Służył w piechocie, a służbę w armii rosyjskiej zakończył w stopniu porucznika. W 1917 r. wstąpił do tworzącego się korpusu polskiego gen. Józefa Dowbor-Muśnickiego w Rosji. Gdy korpus został zdemobilizowany, wstąpił do „białej armii” gen. Antona Denikina; w jej szeregach walczył z bolszewikami w rosyjskiej wojnie domowej. W tym czasie ukończył kurs obserwatorów lotniczych. We wrześniu 1921 r. Franciszek Żwirko przedostał się do Polski i zgłosił do tworzącego się polskiego lotnictwa wojskowego. Od lipca 1922 r. służył w 1. pułku lotniczym w Warszawie. W listopadzie 1923 r. ukończył Szkołę Pilotów w Bydgoszczy, a następnie (w maju 1924 r.) – Wyższą Szkołę Pilotów w Grudziądzu. W 1925 r. został oddelegowany jako instruktor do Bydgoskiej Szkoły Pilotów. Pełnił kolejno funkcje Komendanta Centrum Przynależenia Wojskowego Lotniczego w Łodzi i kierownika wyszkolenia pilotażu w Centrum Wyszkożenia Oficerów Lotnictwa w Dęblinie. Równocześnie ze służbą wojskową Franciszek Żwirko zaczął brać udział w sportowych zawodach lotniczych. W 1925 r. zajął 4. miejsce w I Pomorskim Locie Okrężnym. W 1926 r. jako jeden z pierwszych w polskim lotnictwie wojskowym zainicjował loty nocne. W 1927 r. przysłała kolej na pierwszy międzynarodowy sukces: Franciszek Żwirko z Władysławem Popielem, lecąc samolotem Berguet 19, zajęli 2. miejsce w klasyfikacji ogólnej, a 1. w locie okrężnym w międzynarodowych zawodach I Lot Małej Ententy i Polski w Jugosławii. Następnie w 1929 r. Franciszek Żwirko zdobył czasowo międzynarodowy rekord

wysokości w II-iej kategorii samolotów turystycznych. W tym samym 1929 r. Franciszek Żwirko zostaje oficerem łącznikowym przy Aeroklubie Akademickim w Warszawie, zaskarbiając sobie ogólny szacunek i przywiązanie młodzieży akademickiej garnącej się do lotnictwa. Aeroklub Akademicki tworzony był głównie przez młodych konstruktorów lotniczych, to właśnie w tym środowisku Franciszek Żwirko zaprzyjaźnia się z młodym inżynierem Stanisławem Wigurą.

Stanisław Wigura i Franciszek Żwirko pozują do zdjęcia przy niezidentyfikowanym samolocie.

Fot. z zasobu IPN (kolekcja: Andrzej Kapłański)

Stanisław Wigura w czasie wojny polsko-bolszewickiej służył jako ochotnik w 8. pułku artylerii polowej. W 1929 r. uzyskał dyplom inżyniera-mechanika, następnie w Aeroklubie Akademickim w Warszawie zdobył dyplom

pilota sportowego.

Inżynier Stanisław Wigura

Stanisław Wigura urodził się 9 kwietnia 1903 r. w Żytomierzu na Ukrainie. Od wczesnych lat interesował się techniką i lotnictwem. W czasie wojny polsko-bolszewickiej służył jako ochotnik w 8. pułku artylerii polowej. Po wojnie wrócił do nauki, ukończył Gimnazjum im. Jana Zamoyskiego w Warszawie, następnie studiował na Wydziale Mechanicznym Politechniki Warszawskiej. W 1929 r. uzyskał dyplom inżyniera-mechanika, następnie w Aeroklubie Akademickim w Warszawie zdobył dyplom pilota sportowego. Był jednym z założycieli Sekcji Lotniczej Koła Mechaników Studentów Politechniki Warszawskiej, gdzie spotkał swoich dawnych przyjaciół: Stanisława Rogalskiego, z którym uczęszczał do gimnazjum, oraz Jerzego Drzewieckiego, współtowarzysza służby w wojsku. To właśnie z nimi Stanisław Wigura stworzył słynny zespół konstruktorski RWD (nazwany od inicjałów nazwisk założycieli). Zespół swój pierwszy samolot RWD-1 zbudował w 1928 r., w kolejnych latach powstały samoloty RWD-2 oraz RWD-4, RWD-5, RWD-6 i RWD-7 (później zaczęty, ukończony został wcześniej od RWD-6). Samoloty turystyczne typu RWD produkowane były w Warsztatach Sekcji Lotniczej Politechniki Warszawskiej. Konstrukcje RWD rozpoczęły nadzwyczaj intensywny okres rozwoju polskiego lotnictwa sportowego, przynosząc mu wiele sukcesów również na arenie międzynarodowej. Ich następstwem był znaczny rozwój Aeroklubu Rzeczypospolitej Polskiej, na którego działalność w szczytowym momencie składało się 10 Aeroklubów regionalnych, rozsianych po całej Polsce. Niezależnie od swych prac konstruktora, Stanisław Wigura pełnił funkcje wykładowcy w Państwowej Szkole Lotniczo-Samochodowej w Warszawie oraz obowiązki asystenta przy Katedrze Budowy Płatowców Politechniki Warszawskiej.

Wspólne loty

Franciszek Żwirko (w roli pilota) i Stanisław Wigura (jako mechanik) wspólne sportowe latanie rozpoczęli w 1929 r. Na samolocie RWD-2 od 9 sierpnia do 6 września dokonali przelotu okrężnego wokół Europy na dystansie około 5000 km na trasie Warszawa-Frankfurt-Paryż-Barcelona-Marsylia-Mediolan-Warszawa. Następnie 6 października 1929 r. zwyciężyli w I Locie Południowo-Zachodniej Polski. W 1930 r. Franciszek Żwirko i Stanisław Wigura na samolocie RWD-4 wzięli udział w międzynarodowych zawodach samolotów turystycznych Challenge 1930, niestety 25 lipca po przymusowym lądowaniu w Hiszpanii, na skutek defektu silnika, musieli się wycofać z zawodów. 7 września 1930 r. na samolocie RWD-2 ponownie zwyciężyli w II Locie Południowo-Zachodniej Polski, jeszcze w tym roku na RWD-4 zwyciężyli w III Krajowym Konkursie Awionetek, a na przełomie września i października 1931 r. na prototypie RWD-5 wygrali w IV Krajowym Konkursie Samolotów Turystycznych.

O JUTRZEJSZYM ZAOMIENIU SŁONCA CZYTAJ NA STRONICY 5-TEJ.

Informacja o triumfie Żwirki i Wigury w Challenge 1932 - news nowojorskiego dziennika polonijnego „Nowy Świat” (nr 243 z 30 sierpnia 1932 r.). Z zasobu IPN (zbiór kopii cyfrowych dziennika „Nowy Świat” z lat 1920-1970 pozyskanych do zasobu IPN z Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce)

Challenge 1932

Jednak największym sukcesem było ich zwycięstwo po zaciętej walce ze współzawodnikami niemieckimi w Międzynarodowych Zawodach Samolotów Turystycznych Challenge 1932 w Berlinie. Oprócz pucharu, Franciszek Żwirko i Stanisław Wigura zdobyli dla Polski zaszczyt organizowania następnych Zawodów Międzynarodowych Challenge. Po zwycięstwie w Berlinie Franciszek Żwirko i Stanisław Wigura stali się bohaterami całej Polski. Nastąpiły liczne prośby o wywiady prasowe i radiowe. W jednym z nich Franciszek Żwirko tak relacjonował przebieg wydarzeń z powitania w Warszawie:

W Warszawie „Polskie Radio” wzięło nas w ogień aż dwóch mikrofonów. Nie zdołam opowiedzieć, co się wtedy z nami działo. Prawie potraciliśmy głowy. Pamiętam, że do mikrofonu mówiono za nas. W olbrzymim

tłumie usiłowałem przede wszystkim wypatrzeć żonę, dziecko i przyjaciół. Przyznam się, że miałem obawy o samolot, na który tłum napierał. Zdążyłem zaraz po wyskoczeniu powitać żonę i naszego Henia. Ludzie klaskali i on też.

Swój sukces przyjęli z ujmującą skromnością i powierzchownością, delikatnym obejściem, prostotą i pogodą ducha, czym podbili do reszty serca rodaków.

Porucznik Żwirko i inż. Wigura zginęli tragiczną śmiercią w katastrofie - smutne wieści z pierwszej strony wychodzącego w Nowym Jorku dziennika polonijnego „Nowy Świat” (nr 257 z 13 września 1932 r.). Z zasobu IPN (zbiór kopii cyfrowych dziennika „Nowy Świat” z lat 1920-1970 pozyskanych do zasobu IPN z Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce)

Wiadomość o katastrofie lotniczej 11 września 1932 r. w okolicach Cierlicka Górnego na Zaolziu rozeszła się po kraju błyskawicznie, wywołując wśród opinii publicznej wielki ból i przygnębienie. Ich śmierć w oczach ówczesnych Polaków urosła do miary straty narodowej.

Start do wieczności

Wiadomość o katastrofie lotniczej 11 września 1932 r. w okolicach Cierlicka Górnego na Zaolziu rozeszła się po kraju błyskawicznie, wywołując wśród opinii publicznej wielki ból i przygnębienie. Ich śmierć w oczach ówczesnych Polaków urosła do miary straty narodowej. Pogrzeb Franciszka Żwirki i Stanisława Wigury odbył się 15 września 1932 r. w czwartek; w ostatniej drodze lotnikom towarzyszyło, według ówczesnych relacji prasowych, około 300 tys. ludzi. Ich pogrzeb stał się okazją do zmanifestowania współczucia i jedności narodowej.

Za swą służbę i pracę dla rozwoju polskiego lotnictwa Franciszek Żwirko został odznaczony m.in. Srebrnym i Złotym Krzyżem Zasługi oraz Orderem Polonia Restituta. Poza tym Franciszek Żwirko otrzymał liczne odznaczenia lotnicze z takich krajów, jak: Francja, Jugosławia, Estonia, Łotwa, Węgry, Rumunia i Czechosłowacja. Z kolei Stanisława Wigurę uhonorowano m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, Orderem Polonia Restituta oraz Złotym medalem „Za Chlubne Wyniki Pracy” za konstrukcje RWD.

**Grób Stanisława Wigury i
Franciszka Żwirki na
warszawskich Powązkach ze
śmigłami przecinającymi ramiona**

krzyży. Poniżej tablice informujące o tragicznej śmierci w wypadku lotniczym 11 września 1932 r. Z obu stron widoczne inne mogiły, w tym z lewej grobowiec z wizerunkiem Matki Bożej i wykutym poniżej napisem: „Józef Weysenhoff/Pisarz polski/1860-1932”. Fot. z zasobu IPN (kolekcja: Andrzej Kapłański)

28 sierpnia obchodzone jest Święto Lotnictwa Polskiego. Data Święta upamiętnia rocznicę zwycięstwa kpt. pil. Franciszka Żwirki i inż. Stanisława Wigury w międzynarodowych zawodach samolotów turystycznych Challenge w 1932 r. w Berlinie. Dzień święta został wyznaczony decyzją ministra obrony narodowej w 1993 r. Jest to wspólne święto lotnictwa cywilnego, wojskowego oraz przemysłu lotniczego, lotników i personelu naziemnego.

Więcej ciekawych historii i dokumentów z zasobu IPN można znaleźć na portalu „Przystanek Historia” w tematyce Archiwum IPN: [przystanekhistoria.pl_tematy_Archiwum IPN](http://przystanekhistoria.pl_tematy_Archiwum_IPN)

COFNIJ SIĘ